

Verslag EuroT_EX 2005

Keywords

eurotex 2005, conferentie, verslag, tug

Abstract

Een verslag van de 16de jaarlijkse EuroT_EX conferentie, gehouden in Pont-à-Mousson van 7 tot 11 maart 2005.

De aanloop

De jaarlijkse conferentie van de Europese T_EX-gebruikersgroepen werd dit jaar al heel vroeg in het jaar gehouden, namelijk van 7 tot 11 maart. De locatie dit jaar was het voormalig klooster van de orde der Prémontrés in Pont-à-Mousson, een klein dorpje aan de Moezel in Noord-Frankrijk, vlakbij de grens met Duitsland.

Dat de conferentie werd gehouden op een punt vlakbij de grens tussen Frankrijk en Duitsland was toepasselijk, omdat tijdens deze euroT_EX tevens de zestiende verjaardag gevierd werd van de verenigingen Dante en Gutenberg. 16 is een speciaal getal voor programmeurs, omdat het een macht van twee is: 2^{2^2} . En voor conferenties over T_EX betekent dat dan weer, dat het mogelijk is om Donald Knuth over te halen om de conferentie te bezoeken.

Ik wil de NTG graag hartelijk bedanken voor de verstrekte beurs, en Hans Hagen voor het mij laten meerijden. Mijn deelname aan deze conferentie werd daardoor mogelijk gemaakt, ik had dit artikel anders niet kunnen schrijven.

Zondagochtend om negen uur stonden Michael Gu-ravage en ikzelf klaar aan de achterzijde van het station Utrecht-CS om door Hans opgepikt te worden. Ondanks het hele koude weer verliep de reis voor-spoedig, en we kwamen 's middags rond theetijd al in Pont-à-Mousson aan. Het programma zou pas de volgende ochtend beginnen, dus we hadden de rest van de zondag de tijd om (hernieuwd) kennis te maken met de andere deelnemers.

Rond koffietijd arriveerde de gezamenlijk georga-niseerde en door de NTG gesponsorde bus uit Oost-Europa. Er kan rustig gesteld worden dat deze bus een gigantisch succes was.

Maandag

De eerste lezing na de officiële opening van de conferentie ging over Mem (voorheen Lambda, voorheen polyglot), een experimenteel pakket voor LaT_EX onder Aleph, de opvolger van Omega (een artikel over Aleph is verschenen in de vorige MAPS¹). De auteur, Javier Bezos, legde uit wat zijn belangrijkste doelen zijn (het zetten van meertalige documenten), wat hij verstaat onder een 'multi-lingual document', en hoe Mem kan helpen met het zetten daarvan.

Aan de hand van een Frans-Grieks document (met het Griekse gedeelte in drie verschillende encodings) legde hij uit wat de problemen zoal zijn en hoe die opgelost kunnen worden. Eén van de handigheidjes die onderdeel zijn van Mem, is een ietwat uitgebreide vorm van OTP-files. Dit aangepaste formaat staat het gebruik van Unicode karakter-namen toe in plaats van alleen maar numerieke waarden. Hierdoor zijn zogenaamde 'MTP'-bestanden een stuk begrijpelijker dan de gewone OTP-bestanden.

Mem is een experimentele omgeving, en er zijn nog wat bekende bugs, maar wie geïnteresseerd is in het onderwerp kan ermee aan de slag. Mem is beschikbaar op het internet:

<http://mem-latex.sourceforge.net>

1. Giuseppe Bilotta, *The Aleph-project*, (English), MAPS 31, 2005, pages 9–11.

De tweede lezing van de ochtend werd gegeven door Yannis Haralambous en Gábor Bella. De lezing ging over Omega natuurlijk, maar Yannis maakte eerst van de gelegenheid gebruik om wat reclame te maken voor zijn zojuist gepubliceerde boek².

De titel van deze lezing was “Omega becomes a sign processor”, en zal niemand verbazen dat het grootste gedeelte van de tijd nodig was om uit te leggen wat een ‘sign’ is, en waarom signs nodig zijn bij het verwerken van documenten. Het draait allemaal om het verschil tussen een ‘letter’ en een ‘representatie’. De huidige $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ -en zijn niet in staat dat onderscheid op een eenduidige manier te maken, en daardoor ontstaan er allerlei problemen bij het zetten van niet-westerse talen.

In de toekomstige versie van Omega (versie 2) zal dit probleem worden opgelost door het introduceren van ‘signs’ (‘tekens’, dus) die zowel de gegevens voor een ‘letter’ als die voor de ‘representatie’ bevatten. Een ‘teken’ bevat dan bijvoorbeeld het gegeven: `letter = U+0061 LATIN LETTER A`, maar tegelijkertijd ook: `representatie = glyph 97`. Dit is een heel simpel geval, maar in een Arabisch voorbeeld werd het ‘teken’ al snel uitgebreid zodat het dit bevatte: `letter = U+062C`, `representatie = glyph 18`, `form = 1`, `color = red`, en voor ligaturen en kerning-informatie werd het nog wat complexer.

Zoals altijd was Yannis’ lezing zeer professioneel, onderhoudend en goed te volgen. Een hele prestatie gezien de complexiteit van het onderwerp. Het wachten

2. Yannis Haralambous, *Fontes et Codages*, (French), O’Reilly, first edition, 2004, 1012 pages. Hij verzekerde ons ervan dat er gewerkt wordt aan een Engelse vertaling.

3. Een herdruk hiervan vindt u elders in deze MAPS

is wel op het verschijnen van Omega 2, want voorlopig is het allemaal nog theorie.

Het eerste praatje (na de koffiepauze) was de presentatie van een groepje mensen die werken aan een taxonomie voor automatische zetsystemen. Dit groepje (Chris Rowley, Joachim Schrod en Christine Detig) probeert een vocabulaire voor, en een formele classificatie van, automatische zetsystemen te maken. Het doel hierbij is om het mogelijk te maken vergelijkingen te trekken tussen verschillende aanpakken, en hopelijk op die manier het wetenschappelijk onderzoek in dit veld te stimuleren.

De lezing presenteerde geen conclusies, maar wel een paar dia’s om aan te geven in welke richting het project zich ontwikkelt. Typisch is dat de poging om tot een classificatie te komen zich veeleer lijkt te ontwikkelen tot een ‘landkaart’ dan tot de ‘boom’-structuur die je verwacht bij het horen van het woord taxonomie. Het onderzoek is nog lang niet af, dus op een latere conferentie zal vast nog meer volgen.

De laatste persoon die aan het woord was vóór de lunch was David Kastrup, met een uiteenzetting over de eisen die gesteld kunnen worden aan de programmeertaal waarin je een zetsysteem zoals $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ zou willen implementeren.

Natuurlijk wordt zo’n eisenpakket gekleurd door de bril van degene die de wensen opsomt, en wellicht daarom ging deze lezing voor een groot gedeelte over de problemen die er in de huidige $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ -en zijn bij het verwerken van kritische edities (zoals meervoudige voetnootsystemen en regelnummers). De gegeven voorbeelden maakten duidelijk wat er in de huidige $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ niet of slechts onvolledig gedaan kan worden. Daarbij werden mogelijke verbeteringen voor het algoritme opgenoemd, maar op een heel theoretisch niveau.

Pas aan het eind van zijn verhaal kwam hij eraan toe om aan te geven wat je zou willen van een programmeertaal om die algoritmen feitelijk in te programmeren, en helaas bleef dat bij nogal generieke eisen zoals ‘het moet mogelijk zijn de benodigde datastructuren eenvoudig uit te drukken’ en ‘overbodige zaken moeten vermeden worden’. Het maakte op mij nog geen coherentere indruk, maar ook hierover zullen we later wellicht nog meer horen.

Jim Hefferon hield een praatje over de plannen die bestaan met betrekking tot CTAN. Dit sloot aan bij het ‘CTAN plans’ artikel in de TUGboat³.

Een aantal van de plannen zijn al uitgevoerd: het integreren van Graham Williams’ $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ Catalogue; het verwijderen van de ‘supported’ directory in de $\text{LaT}_{\text{E}}\text{X}$ -boom; en het verplicht stellen van documentatie in PDF-vorm.

Aan andere zaken wordt gewerkt, bijvoorbeeld het catalogiseren van pakketten via een trefwoordenregister (in samenwerking met een uitgebreider beheersysteem, Jim liet hier een voorlopige demonstratie van zien); het beter integreren van de diverse mirror-servers met de drie hoofd-sites; en er wordt gewerkt aan het aanbieden van gecomprimeerde directories op alle mirrors.

Iets heel anders was het volgende onderwerp: Denis Roegel sprak over zijn MP2GL, een systeem dat MetaPost als invoer gebruikt voor het genereren van OpenGL C-code-fragmenten. Die code-fragmenten kunnen dan eenvoudig worden gecompileerd tot een OpenGL-programma.

Denis liet een aantal voorbeelden zien van MetaPost invoer, de door MetaPost geproduceerde PostScript uitvoer, en de uitvoer van OpenGL applicatie die werd gecompileerd vanuit de tekstuele (C programmacode) uitvoer van MetaPost.

Als ik dit allemaal goed heb begrepen is er sprake van een aantal specifieke MetaPost macros met verder niet veel systeemeisen. Maar ik moet een slag om de arm houden wegens het ontbreken van een artikel in de pre-prints van de conferentie.

Lezing zeven gaf ik zelf, met een korte presentatie van het MetaPost development team. De inhoud was een bewerking van mijn artikeltje in de vorige MAPS⁴, met toevoeging van een aantal dia's waarop specifieke bugs en feature requests werden vermeld.

Aan de hand van deze lezing is er woensdagavond een BoF sessie⁵ geweest over MetaPost, waarvan een verslag elders in deze MAPS te lezen is.

Na de koffiepauze zouden nog drie lezingen volgen. De eerste daarvan was van de hand van Péter Szabó, over zijn `examplep` pakket voor LaT_EX. De titel was "Verbatim Phrases and Listings in LaT_EX".

De lezing was niet heel erg bijzonder, maar het pakket zelf is met recht wonderbaarlijk te noemen. De lijst met unieke features die is weergegeven hieronder komt uit Péter's artikel in de syllabus. Die lijst beslaat echter alleen maar de 'extra bijzondere' features. Het pakket kan veel meer.

- layout of side-by-side display may depend on maximum source width.
- automatic hyphenation of inline verbatim.

- customizable isolation of page, section (and more) numbers between the Sample and its Host document.
- inline verbatim works safely inside macro arguments.
- ability to generate (example) files for inclusion on CD-ROM.

Stephan Lehmke en Andre Dierker van Quinscape namen de volgende voor hun rekening. Hun onderwerp was: "From RTF to XML to LaT_EX".

Zij lieten zien hoe je van RTF via XML naar T_EX kunt gaan, en dat er dan toch uitvoer mogelijk blijft die redelijk goed aansluit op het originele Word-bestand (en dat is iets wat in commerciële omgevingen vaak een eis is). Daarbij gebruiken ze de Open source tool Majix om de RTF te converteren naar XML, om dat vervolgens te verwerken met XMLT_EX.

De huidige versie is nog niet geschikt voor algemeen gebruik omdat font- en kleurveranderingen nog niet geïmplementeerd zijn. Het plan bestaat om de XMLT_EX-macros te uploaden naar CTAN, zodat er weer een extra manier beschikbaar komt om van Word naar T_EX te komen.

De laatste spreker van de maandag was Jonathan Fine, met als titel "T_EX forever!". Jonathan sprak over een aantal verschillende projecten die een interface aanleggen tussen T_EX en de Python programmeertaal, maar in het bijzonder over zijn nieuwe project: QAT_EX.

QAT_EX is een Python script dat T_EX uitvoert met omgeleide invoer en uitvoer kanalen. Het concept draait erom dat T_EX-specifieke 'prompts' kan doen, die dan onderschept worden door de Python wrapper. Dat script voert vervolgens de gewenste Python code uit en stuurt het resultaat terug naar T_EX als het antwoord op de prompt. De gebruiker ziet hier niets van, behalve dan dat de T_EX programmeertaal plotseling is uitgebreid met een 'python interpreter'.

4. Taco Hoekwater, *MetaPost Developments*, (English), MAPS 31, 2005, page 8.

5. BoF staat voor 'Birds of a Feather'. Een BoF sessie is een informele bijeenkomst van diegenen die geïnteresseerd zijn in een bepaald onderwerp

Dinsdag

De eerste lezing op dinsdagochtend werd gegeven door Sebastian Rahtz. “The TEI/TeX Interface” ging over het gebruik van TEI XML bestanden in samenwerking met TeX.

Na een korte introductie van TEI XML documenten liet hij ons zien wat de verschillen zijn tussen publiceren met XML en met TeX. Aan de hand van de verschillen blijkt dat er vier verschillende trajecten open zijn als je TeX wilt gebruiken om de XML te zetten: De XML rechtstreeks verwerken, de XML converteren naar TeX, de XML vertalen naar een vorm van XML die functioneel op TeX lijkt en dat daarna alsnog converteren, of de XML vertalen naar XSL Formatting Objects.

Geen van deze opties is 100% geschikt in alle gevallen, maar het is altijd wel mogelijk een oplossing te vinden.

Natuurlijk waren de mensen van het LaTeX3-team ook op de conferentie, en Frank Mittelbach gaf ons de stand van zaken. Zijn nieuwtjes zijn ook allemaal na te gaan op de herziene website van het project:

<http://www.latex-project.org>

Het belangrijkste nieuws van het LaTeX-project is dat de huidige revisie van de LPPL (LaTeX-Project Public License) nu officieel de status ‘free’ heeft gekregen van het Debian-project. Dat betekent dat de LPPL nu een geldig alternatief is voor de GPL.

Frank legde uit dat er nog best veel werk komt kijken bij het ondersteunen van LaTeX2e, maar gelukkig is er toch nog tijd over om te werken aan LaTeX3. Tijdens het gehele vervolg van de conferentie kon je geen deur opendoen of er was wel een LaTeX-vergadering gaande, dus het is mij absoluut duidelijk dat ze er druk mee bezig zijn.

Na de koffie was het tijd voor Hans Hagen. Hij praatte over de layout van het Nieuw Archief voor de Wiskunde, waarvan het netwerk al enige jaren gedaan wordt met een set ConTeXt macros die hij momenteel aan het opschonen is.

De vormgeving van het NAW is niet wat je zou verwachten van een wetenschappelijk tijdschrift met netwerk in TeX, het ziet er meer uit als een glossy magazine. Onder andere komt dit doordat er een aantal verschillende, vrij complexe, bladspiegels worden gebruikt, en omdat het gebruikte font absoluut niet lijkt op het Computer Modern dat we gewend zijn. Als redactie proberen we Hans te porren om een artikel te maken voor MAPS 33.

Adam Twartoch sprak over “Typographic Perfection with OpenType?”. Adam is helemaal geen TeX-gebruiker, maar is werkzaam als fontdesigner.

Hij nam ons eerst mee op een excursie door het verleden van digitale fonts, van Ikarus in 1975, via Type1 en TrueType, tot het ontstaan van OpenType in 2000. Daarna vertelde hij ons over een aantal van de meer geavanceerde mogelijkheden van het OpenType fontformat, onder meer door te laten zien hoe je in *notepad* woorden kunt intypen met het OpenType font Zapfino, waarbij het font ‘zelf’ bij elke toetsaanslag de ligaturen vervangt in de geproduceerde tekst.

Na de lunch ging het verder met Gerd Neugebauer, die sprak over het implementeren van *namespaces* voor TeX. Het eerste gedeelte van zijn presentatie ging over de eisen waaraan namespaces moeten voldoen, zoals de mogelijkheid tot het importeren van namen uit andere namespaces en de conflicten die daarbij ontstaan.

Het tweede deel van zijn verhaal ging over de feitelijke implementatie van namespaces binnen exTeX, en een korte introductie van exTeX zelf. Dit project is een Java her-implementatie van TeX die losjes gebaseerd is op NTS, maar dan met wat meer focus op snelheid. In de huidige toestand is exTeX nog niet echt bruikbaar, maar er wordt aan gewerkt. De website is:

<http://www.extex.org>

Patrick Gundlach introduceerde de ConTeXt services die beschikbaar zijn op contextgarden.net: Wiki, texshow-web, de archieven van de email-lijsten, de ‘live’ ConTeXt-distributie en de source code browser.

Dit gebeurt aan de hand van hetzelfde artikel dat wij al in de vorige MAPS hebben afgedrukt⁶, dus u kunt het daarin rustig nalezen.

6. Patrick Gundlach, *contextgarden.net*, (English), MAPS 31, 2005, pages 87-90.

De maker van pdfT_EX, Hàn Th^é Thành, introduceerde de micro-typografische extensies in pdfT_EX, en de verbeteringen die daarin zijn aangebracht in de afgelopen tijd. Hijzelf is geruime tijd ‘uit de running’ geweest, maar sinds versie 1.20a is Hàn Th^é Thành zelf weer betrokken bij de releases (de huidige versie is 1.21a).

Voor gebruikers zijn de belangrijkste nieuwtjes van de afgelopen tijd ongetwijfeld het verdwijnen van het pdf_{tex}.cfg-bestand, alle configuratie gebeurt vanaf nu in macros; en het beschikbaar komen van automatische font-expansie, zodat het niet meer nodig is om allerlei TFM-bestanden beschikbaar te hebben voor verschillende expansie-factors.

Johannes Küster is van plan weer een aanvang te maken met een oud TUG-project: de Newmath encoding. Dit project is tijdelijk stopgezet tijdens de euroT_EX bijeenkomst in St. Malo (1998), omdat toen eerst aandacht moest worden besteed aan het toevoegen van de benodigde tekens aan Unicode. Nu dit geslaagd is, is het tijd om de draad weer op te pakken en wederom aan het werk te gaan met de encodings.

De lezing was vooral een introductie van het werk dat een aantal jaren geleden al gedaan is, en een planning van wat er nog moet gaan gebeuren voor er een werkbaar resultaat is. Johannes wil gaan werken aan een set ‘Latin Modern’ compatibele wiskunde fonts, maar natuurlijk moeten de feitelijke encodings ook nog afgemaakt worden. Later in de week is er een BoF sessie geweest over dit onderwerp. TUG’s ‘Math font group’ heeft nog steeds een website waarop alle informatie beschikbaar is:

<http://www.tug.org/twg/mfg/>

De ‘Latin Modern’ fonts die ik al snel even noemde in de vorige paragraaf, waren het onderwerp van de volgende lezing, door Bogusław Jackowski.

Het Latin Modern project is begonnen op de EuroBachoT_EX conferentie in 2002, en het doel is om te komen tot een set van outline fonts die compatibel zijn met Computer Modern, maar dan met zoveel mogelijk van de gelokaliseerde CM varianten erin geïntegreerd. De gehele implementatie wordt gedaan met behulp van het MetaType1 systeem, dat vooral bestaat uit een set macros voor MetaPost.

De font-set nadert zijn definitieve vorm (de huidige release is 0.982), en deze lezing liet een paar nog overbleven details zien. Het gaat dan bijvoorbeeld om het al dan niet dubbel opnemen van bepaalde geaccentueerde karakters, en de spatiëring rondom en in aanhalingstekens. De meest actuele Latin Modern fonts kunnen worden gedownload van CTAN, en wat oudere versie zijn beschikbaar in de meeste distributies.

Het hoogtepunt van deze dinsdag en wellicht van de hele conferentie was de panel-discussie met Hermann Zapf en Donald Knuth. De discussie werd geleid door Hans Hagen en Volker Schaa, maar verreweg het meeste aan het woord waren Zapf en Knuth zelf.

Het eerste onderwerp was Hermann Zapf’s Optima-Nova. Vijftig jaar na de eerste versie van het Optima font, is Zapf door linotype in staat gesteld om een nieuwe versie te maken zonder de beperkingen die werden opgelegd door de productieprocessen van 50 jaar geleden. De nieuwe versie is verschenen als een OpenType font, en bevat naast de correcties ook nog een groot aantal extra tekens.

Om de verschillen tussen de oude en de nieuwe goed te kunnen laten zien, had Hans een presentatie gemaakt met op elke pagina een teken uit zowel de oude als de nieuwe versie van het font. Beide tekens overlaptten elkaar en waren gedeeltelijk transparant weergegeven, zodat de verschillen tussen beide versies in één oogopslag duidelijk waren. Aan de hand van deze slides heeft Zapf een aardige tijd besteed aan het in detail uitleggen waarom ‘de oude versie slechter is dan de nieuwe’.

Hermann Zapf is momenteel bezig met een soortgelijke opschoning van zijn Palatino fonts.

Het andere grote onderwerp was Latin Modern. Aan de hand van een soortgelijke serie elkaar overlappende tekens op dia’s werd Donald Knuth (en Zapf) uitgenodigd om commentaar te leveren op de nieuwe tekens die gemaakt zijn door Bogusław en zijn team. Knuth legde uit dat een aantal van de vreemde eigenschappen van Computer Modern een gevolg zijn van de zo nauwkeurig mogelijke navolging van het originele Monotype font.

Knuth vertelde een aardig verhaal over hoe de eerste versie van Computer Modern gemaakt werd door geprojecteerde 35mm dia’s over te trekken en te digitaliseren. Pas veel later had hij de beschikking over de echte loodletters van het font. Van alle tekens in Computer Modern is hij momenteel nog het meest ontevreden over het dollar-teken.

In de twee uur durende sessie is er nog veel meer besproken. Ik hoop dat iemand kans heeft gezien de hele sessie uitgebreid op papier te zetten, want het was allemaal razend interessant. Er is nog veel meer (vooral over fonts) besproken, maar ik heb hier niet genoeg ruimte om alles uitgebreid uit de doeken te doen.

Na deze sessie volgde het gala-diner. Wat me daaraan vooral is bijgebleven is dat iedereen (maar vooral Knuth en Zapf) kadootjes kreeg van iedereen. Hermann heeft eigenhandig de namen van Dante en Gutenberg gecalligrafeerd op de twee verjaardagstaarten. Met een suikerspuit, uiteraard!

Woensdag

Woensdag begon al vroeg: Thomas Feuerstack en Klaus Höppner begonnen al om half negen met een introductie van pro $\TeX$ t. Pro $\TeX$ t is een nieuwe $\TeX$ -distributie voor Windows, waarvan alle leden van de NTG de CD reeds enige tijd in huis hebben. De achterliggende filosofie van deze distributie is dat minder keuze ook zorgt voor minder verwarring, en dat op die manier een laagdrempeliger distributie mogelijk wordt.

De componenten van de distributie zijn Mik $\TeX$, WinEDT / TeXnicCenter, Ghostscript en andere post-processors, en heel wat documentatie. In een Live demonstratie lieten ze zien hoe de installatie verloopt door een PDF-document te lezen en vandaaruit op hyperlinks te klikken die dan de installatieprogramma's opstarten. De gebruikersvriendelijkheid van dat installatieproces is voorbeeldig.

Jean-Michel Hufflen sprak over MIBib $\TeX$, en dan vooral over het schrijven van bibliografische stijlen daarvoor. MIBib $\TeX$ maakt gebruik van een nieuwe taal (nbst) voor het implementeren van zulke stijlen, een taal die heel erg veel lijkt op XSLT, maar dan uitgebreid met zaken die nodig zijn voor het meertalige aspect van MIBib $\TeX$.

Persoonlijk vind ik deze nieuwe taal een hele vooruitgang boven de traditionele bst stack-gebaseerde taal die is bedacht door Oren Patashnik voor de originele Bib $\TeX$. De nieuwe aanpak leunt op XML, dus het is noodzakelijk om wat achtergrondkennis in dat gebied te hebben of op te doen, maar daar staat tegenover dat

het systeem veel minder 'eigenwijs' is. Er zijn voor de toekomst plannen om ook de bibliografische databases te gaan opslaan in een XML-formaat in plaats van in BIB-formaat.

De volgende lezing ging over "La machine à formulaires", een set $\TeX$ macros die bedoeld zijn om sollicitanten te helpen om te gaan met de merkwaardige aanneem-procedures van de universiteiten in Frankrijk. De alternatieve titel luidde "TeX for a Kafkaian world".

Als ik dit goed heb begrepen, dan is het noodzakelijk dat universitaire sollicitanten binnen enkele weken op een hele serie vacatures reageren, en dat al die sollicitatie-formulieren weliswaar sprekend op elkaar lijken, maar dat de bureaucratie wel eist dat ze allemaal apart gemaakt en verzonden worden.

Het doel van het macro-pakket dat Antoine Lejay presenteerde is dat al die sollicitaties zoveel mogelijk geautomatiseerd gemaakt kunnen worden. Onder andere door het samenvoegen van alle dubbele informatie in enkele `\include` bestanden.

Frank-Rene Schaefer praatte over Safer $\TeX$. Safer $\TeX$ gebruikt een invoertaal die wat gelijkenissen vertoont met Wiki invoer: zo weinig mogelijk opmaak, en de opmaak die er is is meer zoals je zou werken als je achter een ouderwetse typemachine zou zitten.

Een uitgebreide compiler genereert vervolgens $\TeX$ invoer op basis daarvan. Er is zou een website moeten zijn tegen de tijd dat u dit leest:

<http://safertex.sourceforge.net>

Het eerste praatje na de koffiepauze ging over iWrapper. Jérôme Laurens sprak over het uitwisselen van $\TeX$ -bestanden tussen auteurs, en over de meta-informatie nodig is om een "self contained $\TeX$ document" te kunnen verspreiden. Het blijkt bijvoorbeeld noodzakelijk te zijn om ergens een lijst bij te houden van bestanden die meegezonden moeten worden.

De aan de hand van de eisen gedefinieerde "TeX-Wrapper"-structuur wordt gebruikt door i $\TeX$ Mac. De metadata van een project wordt daarbij opgeslagen in XML property lists in een aparte directory met als naam `<document>.texp`. Vooralsnog is dit concept nauw verbonden aan Mac OS X, maar het is eventueel mogelijk om hiervan gebruik te maken op andere platforms. De i $\TeX$ Mac homepage:

<http://itexmac.sourceforge.net>

Stephan Lehmké kwam nogmaals op de spreekstoel voor een tweede verhaal, ditmaal over de productie van de catalogus van een verlichtingsbedrijf. Hij had een voorbeeld van die catalogus meegenomen, een enorm dikke pil van 650 pagina's, die gepubliceerd wordt in 14 verschillende talen.

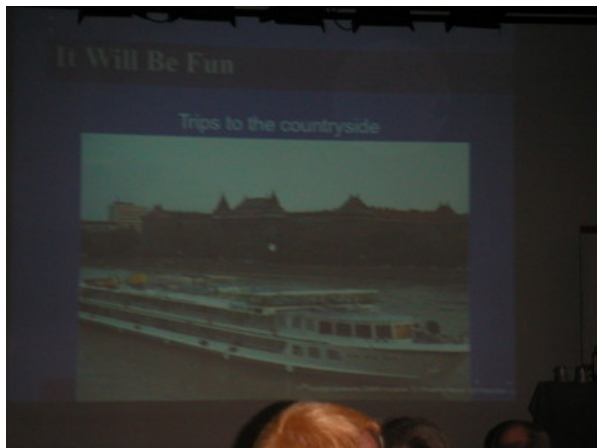
Quinscape GmbH (waar Stephan werkt) heeft hiervoor een product ontwikkeld met de naam DocScap_e. Dit is een op pdf_latex gebaseerde oplossing voor het publiceren van gegevens uit (product)databases. Hij liet een aantal voorbeelden zien uit de feitelijke productie van deze catalogus, en het resultaat was bepaald indrukwekkend. U kunt er zelf ook naar kijken, vanuit de links op deze pagina: <http://www.erco.com/download/>

De laatste lezing van de conferentie was van de hand van David Kastrup, over zijn pakket voor het zetten van kritische edities. Dit het pakket heet 'bigfoot'.

Zoals te verwachten valt van een pakket voor kritische edities ging deze lezing vooral over het uitgebreide subsysteem voor het maken van voetnoten. Zo worden verschillende voetnoot-stromen tegelijkertijd ondersteund, kunnen voetnoten genest worden binnen elkaar, en kunnen ze afgebroken worden over paginagrenzen heen. Bigfoot is beschikbaar op CTAN.

Na de lunch vond de excursie plaats naar Nancy, maar nog voor de lunch werd de conferentie officieel afgesloten. Tevens werden er vast vooraankondigingen gedaan voor de komende conferenties.

Tegen de tijd dat u dit leest is het nog net niet te laat om af te reizen naar China voor de TUG 2005 conferentie die in Wuhan gehouden wordt van 23 tot 25 augustus. Het is dan al wel te laat voor de BachoT_EX van dit jaar die natuurlijk weer voor begin mei op het programma staat.

De EuroT_EX van volgend jaar zal plaatsvinden in Boedapest. Deze aankondiging ging gepaard met een serie dia's die de indruk wekken dat ook die EuroT_EX weer een bijzonder evenement zal worden. Ik hoop dat er volgend jaar juni in Hongarije minstens net zo veel Nederlanders aanwezig zullen zijn als er dit jaar in Frankrijk waren.

Een van de twee bussen voor de excursie naar Nancy was de bus uit Brodnica die de Polen en Duitsers had afgeleverd. Wellicht was het te verwachten, maar halverwege de reis naar Nancy moest er nog even een tussenstop gemaakt worden om de bouten van een wiel opnieuw aan te draaien. Gelukkig was er verder niets aan de hand, en de rest van de excursie verliep voorspoedig.

Bij het bezoek aan het 'fine arts' museum in Nancy viel op dat er een relatief groot aantal Vlaamse meesters in de collectie zaten. Verder was er natuurlijk een heleboel glaswerk te zien uit de Baum-collectie (Nancy is een centrum van de Noord-Franse glasindustrie), maar verder was het museum wat karig.

Vandaar dat we nog een flinke rondwandeling door het stadje hebben gedaan, gevolgd door warme chocolade in een café aan het grote centrale plein. Rond zeven uur waren we weer terug in Pont-à-Mousson.

De uitloop

Voor donderdag en vrijdagochtend stonden er tutorials op het programma. Zoals gewoonlijk voor tutorials liepen er twee tegelijkertijd, zodat ik niet overal aanwezig kon zijn.

Mijn ochtend werd gevuld met een tutorial over T_EX en XML, waarbij ik de eer had om Sebastian Rahtz te mogen vervangen als hulpje van Hans Hagen. Wegens gebrek aan voorbereiding (net voor de conferentie bleek dat Sebastian plotseling een dag eerder weg moest waardoor hij niet zelf de tutorial kon doen) was mijn eigen inbreng gering, maar door de ConT_EXt-voorbeelden van Hans was het wel een succesvolle tutorial.

Tegelijkertijd met de XML-in-T_EX-tutorial liepen er twee andere tutorials na elkaar: één over T_EXPower (door Stephan Lehmke) en een over de internals van exT_EX (door Gerd Neugebauer).

De middag heb ik besteed aan het bijwonen van een vergadering van het pdf $\TeX$ -team, zodat ik van de andere drie tutorials van de dag ook niet veel heb meegekregen: Een lange tutorial van Denis Roegel over MetaPost, en twee korte: één over een installer van $\TeX$ Live 2004 voor Windows (door Staszek Wawrykiewicz), en één over Emacs&Auc $\TeX$ (door David Kastrup).

Vrijdagochtend was er slechts één tutorial: een beginnerscursus Con $\TeX$ t (door Hans Hagen natuurlijk). Er was ook een 'Advanced La $\TeX$ ' tutorial voorzien, maar die vond geen doorgang bij gebrek aan een beschikbare leraar (het La $\TeX$ -team was er nog wel, maar die waren druk aan het vergaderen en het leek dat er toch geen heel grote opkomst geweest zou zijn).

De Con $\TeX$ t-tutorial werd wel drukbezocht, en op verzoek van de aanwezigen ging die vooral over het doen van specifieke layouts zoals voor posters of wenskaarten. Daarbij is vooral het definiëren van overlays en het selecteren van specifieke fonts van belang, zodat een aantal voorbeelden daarvan de revue passeerden.

In de middag vertrok de bus met de Polen weer, en hoewel wij pas de volgende ochtend in de auto stapten om terug te gaan naar Nederland, was daarmee de conferentie feitelijk beëindigd. 's Avonds hebben we met Fabrice Popineau in een lokaal restaurantje nog gevierd aan de pizza gezeten.

Op het moment dat ik dit nawoord opschrijf is de conferentie al meer dan een maand geleden, en ik ben nog steeds bezig ben met het afwerken van diverse punten die zijn aangekaart in de wandelgangen van het klooster in Pont-à-mousson. Alleen al door dat feit is het mij duidelijk dat we kunnen terugzien op een zeer geslaagde bijeenkomst, en ik kijk vol vertrouwen uit naar Euro $\TeX$ in Boedapest volgend jaar!

Taco Hoekwater
taco@elvenkind.com